

Nr. A81/011

9 november 1981

BETROKKENHEID VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJEN BIJ DE VREDES-
DEMONSTRATIES IN WEST-EUROPA

Onderstaand rapport bevat een aantal opmerkingen over de organisatorische en politieke betrokkenheid van communistische partijen bij de massale vredesmanifestaties, die de afgelopen weken in verschillende Westeuropese landen plaatsvonden maar overigens bepaald niet alleen uit communistische inspiratie voortkwamen. Op 27 augustus vond in Bonn een internationale bespreking plaats over de coördinatie van deze najaarsdemonstraties, waaraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers uit de Bondsrepubliek, Engeland, België, Skandinavische landen, Frankrijk, Italië en ook Nederland.

BETROKKENHEID VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJEN BIJ DE VREDES-
DEMONSTRATIES IN WEST-EUROPA

West-Duitsland

De op 11 oktober in Bonn gehouden vredesdemonstratie, waaraan 200 à 300.000 mensen deelnamen, vond plaats op initiatief van de beide christelijke organisaties "Aktion Sühnezeichen/Friedensdienste" en "Aktionsgemeinschaft Dienst für den Frieden". Bij hun initiatief kregen zij verscheidene honderden, deels minuscule, deels uit het buitenland afkomstige organisaties en groepen mee. Een niet onbelangrijk onderdeel hiervan vormden de milieu-, anti-kernenergie-, vrouwen- en andere alternatieve groepen, die bij alle hier behandelde betogingen acte de présence gaven.

De deelname van de Westduitse CP, de DKP, en een aantal van haar mantel- en onderorganisaties, was binnen dit geheel niet van een zodanige zwaarte dat de partij in organisatorisch of politiek opzicht de demonstratie haar stempel kon opdrukken. Integendeel, de volstrekt op Moskou georiënteerde DKP werkte tijdens de manifestatie in Bonn juist samen met groepen waarvan de leuzen niet alleen tegen de bewapeningspolitiek van de NAVO waren gericht -overigens zowel in Bonn als bij de andere demonstraties wél het hoofdthema - maar ook tegen die van het Warschau Pact.

België

Het meest duidelijk was dit laatste in Brussel, waar op 25 oktober + 200.000 betogers hun protest tegen de atoombewapening tot uiting brachten. In feite richtte de manifestatie hier zich opvallend evenwichtig tegen zowel de Verenigde Staten als de Sowjet-Unie en moesten SS-20, Pershing en kruisraketten het nagenoeg in gelijke mate ontgelden. Dat is opmerkelijk, gezien het feit dat van de drie initiatief nemende organisaties, OCV (Overlegcentrum voor de Vrede), VAKA (Vlaams Aktiekomi tegen Atoomwapens) en CNAPD (Comité National d'Action pour la Paix et le Développement), de beide laatste in niet onbelangrijke mate onder invloed van de Belgische CP staan. Het VAKA is zelfs op initiatief van de CPB tot stand gekomen.

Die evenwichtigheid heeft ongetwijfeld samengehangen met het streven van de organisatoren een politiek zo breed mogelijk deelnemersveld bijeen

te brengen. Meer nog misschien is dat zich afzetten zowel tegen de Verenigde Staten als tegen de Sowjet-Unie een gevolg van de vrees dat de beide supermogendheden met de "Euroraketten" bezig zijn de mogelijkheden te scheppen tot het uitvechten van een nucleair conflict alleen in Europa.

Het is mogelijk dat een en ander ook op de opvattingen van de CPB invloed heeft. Feit is in elk geval dat de partij die in 1979 nog in de clinch lag met het OCV omdat deze organisatie aanmerkingen had op de Sowjet SS-20-raket, nu geen enkele moeite had met de leus : "Geen kruisraketten, geen Pershing-2, geen SS-20". De CPB sloot zich hierbij bovendien niet simpel aan maar lanceerde deze leus ook zelfstandig, in een eigen appèl ter gelegenheid van de Brusselse demonstratie. Illustratief in ditzelfde verband is dat het partijdagblad Drapeau Rouge tegelijkertijd benadrukte : "Het gaat er niet om..... tegen de NAVO te demonstrenen"..... "Wij zijn niet voor een eenzijdig uittreden van België uit de NAVO en ook niet voor de eenzijdige ontbinding van de NAVO maar voor het beëindigen van de blokpolitiek, voor de gelijktijdige ontbinding van die blokken".

Engeland

Bij de CP Groot-Brittannië (CPGB) gaat het wel tegen de NAVO.

De partij wil dat Engeland uit de NAVO treedt, dat de Amerikaanse bases, die voor atoomwapens voorop, worden gesloten en dat Engeland ook van de eigen atoombewapening eenzijdig afstand doet. Partijblad Morning Star : "Dit land wordt niet bedreigd door de Sowjet-Unie Feit is dat de bedreiging van de vrede altijd kwam van de kant van de Verenigde Staten en hun bondgenoten".

Deze absolute zwart-wit benadering was niet zonder meer terug te vinden in de ook weer zeer massale vredesdemonstratie (150 à 250.000 deelnemers die op 24 oktober in Londen plaatsvond op initiatief van de CND (Campaign for Nuclear Disarmament). Hoewel de CND staat voor eenzijdige atoomontwapening, vroeg CND-leider de bij de demonstratie aanwezige Sowjetrussische journalisten om de waarheid te schrijven, n.l. dat de CND ook de Sowjet-Unie vraagt haar atoomwapens af te schaffen.

Dat nam niet weg dat de eigenlijke eis van de betoging, conform het unilateralisme van de CND, de onvoorwaardelijke stopzetting van de nucleaire modernisering van de NAVO was. En, zoals het blad The Guardian constateerde, de spandoeken en slogans van de demonstranten lieten er weinig twijfel over bestaan dat Amerika hier als de belangrijkste schurk op het gebied van de bewapening gold.

De CPGB, die samen met vele andere, uiteenlopende organisaties in de CND is vertegenwoordigd, is zoals al aangegeven een uitgesproken voorstander van deze eenzijdigheid en propageert deze voortdurend.

Frankrijk

De vredesdemonstratie in Parijs, die net als de Brusselse op 25 oktober plaatsvond, was wat het aantal deelnemers betreft, de minst indrukwekkende in het rijtje : 100.000 volgens de organisatoren, heel wat minder volgens minder welwillende waarnemers. Het appèl ertoe ging uit van de communistische mantelorganisatie Mouvement de la paix *), van de Franse CP (PCF) het met de CP gelieerde vakverbond CGT, van de christelijke arbeidersjeugd en de trotskistische LCR (Ligue Communiste Révolutionnaire). Omdat deze beide laatste naast PCF en CGT niet veel voorstellen, was de demonstratie dus grotendeels een communistische aangelegenheid, zij het dat de vertegenwoordigers van de milieu-, vrouwen- en andere alternatieve groepen ook in Parijs niet ontbraken. Socialisten ontbraken vrijwel. Op haar tegelijkertijd gehouden congres in Valence distancieerde de socialistische partij zich scherp van de betoging.

Met het oog hierop is in verschillende commentaren wel gesteld dat de PCF, die totnutoe in de regering een meegaande partner voor de socialisten is geweest en dat gezien de krachtsverhoudingen ook wel moest zijn, de vredesdemonstratie heeft aangegrepen om zich tegenover de socialisten

*) De invloed van de PCF in deze Mouvement de la paix kan blijken uit het feit dat deze organisatie na destijds de Sowjetinval in Afghanistan te hebben veroordeeld, daarop terugkwam nadat de PCF haar CC-lid en verantwoordelijke voor de vredesbeweging , tot voorzitter had doen benoemen.

te profileren. De socialisten immers sluiten zich in de kwestie van de Euroraketten sterk aan bij de NAVO-opvattingen ter zake. Tegelijkertijd zou de PCF Moskou, dat bepaald niet ingenomen is met deze opstelling van de Franse socialisten, een dienst met haar "vredesactie" hebben willen bewijzen.

Gezien het feit dat van het opstellen van Pershing- en kruisraketten in Frankrijk zelf geen sprake is - het land is tenslotte geen lid van de militaire organisatie van de NAVO - zullen dergelijke binnenlands politieke overwegingen en het belang van deze zaak in de verhouding met Moskou voor de PCF inderdaad wel de hoofdrol hebben gespeeld.

Bij het laatste punt moet overigens wel worden opgemerkt dat de communistische pers, i.c. het partijdagblad l'Humanité, zowel in z'n fotojournalistieke als in z'n redactionele begeleiding van de actie een eenzijdige anti-NAVO en anti-V.S. benadering vergaand vermeed.

"Geen Pershing, geen SS-20 maar ontwapening !" was de leus die in verslaggeving en foto's van de betoging centraal stond. Typerend voor dit naar twee kanten afstand nemen was ook een commentaar in l'Humanité waarin de wapenwedloop wordt omschreven als een kwalijke competitie "waaraan de beide grote atoommogendheden zich overgeven". Het gaat erom, aldus het commentaar, het "infernale mechanisme" van die wapenwedloop uit te schakelen en dat moet gebeuren door onderhandelen over een "steeds verdergaande, gecontroleerde ontwapening, zowel in Oost als West".

Zonder nu onmiddellijk te concluderen dat de PCF zich dus van de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie in gelijke mate distancieert - die conclusie zou er juist zijn - kan wel worden vastgesteld dat de hele episode de PCF ertoe heeft gebracht zich frequenter en onomwondener tegen ook de Sowjetraketten uit te spreken dan de partij tot dan toe gedaan had.

Italië

De vredesdemonstratie in Rome, die net als die in Londen op 24 oktober plaatsvond, trok rond de 300.000 deelnemers en behoorde daarmee tot de grootste in zijn soort.

De zaak was opgezet door het "Comité voor de ontwapening". Daar hadden zich behalve de Italiaanse CP (PCI), kleine linkse partijen bij aange-

sloten, milieugroepen, vakbonden, katholieke basisgroepen, Pax Christi, dienstweigeraars en ook individuele socialisten. Opnieuw dus het scala dat ook bij de andere demonstraties viel waar te nemen. In dit geheel waren de invloed en de organisatorische capaciteit van de PCI van doorslaggevend gewicht.

De betoging richtte zich in z'n leuzen en spandoeken overwegend tegen de Amerikaanse raketten en tegen het besluit van de Italiaanse regering om op Sicilië een basis voor kruisraketten aan te wijzen en vertoende daarmee nogal wat anti-Amerikaanse accenten. Niettemin werden ook caricaturen meegebracht waarop en het beiden moesten ontgelden als figuren die met hun Eurorakettenspel Europa tot slachtoffer maken. Officieel ging de betoging dan ook tegen de kernwapens in heel Europa, dus ook die van de Sowjet-Unie. Dat uitgangspunt werd onderstreept doordat de betogers zowel bij de Amerikaanse als de Sowjet-ambassade een manifest afleverden "tegen alle wapensystemen in Europa, hetzij aan westelijke, hetzij aan oostelijke kant".

Deze tweezijdige richting is voor de PCI niet nieuw. De partij ontwikkelt al een aantal jaren gedachten over een "derde weg" voor Europa. Die derde weg zou niet alleen moeten worden gevonden op ideologisch gebied (een Europa dat noch kapitalistisch is naar westers voorbeeld, noch gevormd naar het model dat in Moskou voor socialistisch doorgaat), maar ook op internationaal politiek terrein (een Europa dat zich even onafhankelijk van de Verenigde Staten als van de Sowjet-Unie opstelt). Het is in dit perspectief van een derde weg dat de PCI de vredesbeweging plaatst.

Algemeen

Bij een algemene evaluatie van de huidige vredesbetogingen valt een aantal zaken op :

- Bij alle demonstraties - en dat geldt ook voor allerlei kleinere die direct voor, tegelijk met of na de hier behandelde grote betogingen plaatsvonden - was sprake van een actieve communistische deelname. In Frankrijk en Italië was de communistische inbreng zelfs van overwegend belang.
- Bij hun deelname aan de vredesacties schaarden de CP-en - alleen de Engelse vormt hier een uitzondering - zich achter leuzen die welis-

waar in eerste instantie tegen de Verenigde Staten maar daarnaast ook tegen de Sowjet-Unie waren gericht. Dat gebeurde ook in de communistische pers : er zal moeilijk een periode te vinden zijn waarin in bladen als l'Humanité en Drapeau Rouge de Sowjet SS-20 raket frequenter en ondubbelzinniger als een ongewenste verschijning zal zijn gesignaleerd dan in de afgelopen weken. Deelname aan vredesacties brengt CP-en kennelijk tot uitspraken die zij anders niet of niet zo expliciet zouden doen. Dat dit in bepaalde gevallen - zie de PCF - uit taktische overwegingen gebeurt, mag intussen niet uitgesloten worden geacht.

- Typerend voor de huidige vredesbetogingen is een samengaan van "oud" activisme (communisten, pacifisten) met "nieuw" (anti-kernenergiebewegingen, milieu- en feministische groepen). Dit met een veelal belangrijke inbreng van kerkelijke organisaties.

Het gaat hier bovendien om een samengaan dat door de CP-en doelbewust wordt nagestreefd. Een partij als de PCI ziet hier zelfs de ontwikkeling van een nieuwe politieke beweging in, die bovendien internationale vormen moet aannemen.

- Vanuit de vredesbeweging wordt te kennen gegeven dat men het niet bij de huidige massabetogingen, waarvan men toch niet verwacht dat ze de nieuwe NAVO-raketten zullen tegenhouden, zal laten. Gedacht wordt verder aan "actieve oppositie" in de vorm van bijv. sit-ins bij militaire bases, hongerstakingen, met bloed verven van slogans op militaire installaties, weigering van belastingbetaling, bewerken van stakingen in wapenfabrieken . Wanneer de vindrijkheid op dit punt van het "nieuwe activisme" binnen de vredesbeweging op een geslaagde manier zou kunnen worden gekoppeld aan het organisatorisch potentieel van de CP-en, dan zou daarvan een sterke impuls op die "actieve oppositie" kunnen uitgaan.

Inmiddels is de reeks massa-demonstraties nog niet afgesloten.

Op 21 november a.s. wordt ook in Amsterdam een dergelijke betoging georganiseerd. Het zal interessant zijn deze te bezien tegen de achtergrond van de hier besproken betogingen. !
